

PÖCZ ILDIKÓ

JÁTÉKOS ISMERKEDÉS A SZLOVÁK NYELVEL AZ ÓVODÁBAN

Életünk során anyanyelvünk átszövi egész lényünket, meghatározza értelmi, érzelmi intelligenciánkat. Az anyanyelvi nevelés ezért jelen van már az óvodai élet egész folyamatában is. A gyakori mondókázás, mindennapos mesélés és a hagyományörző tevékenységek során a gyermekek intenzíven részesülnek az anyanyelvi nevelésben. Az anyanyelvi kompetencia fejlesztése mellett azonban fontos szerepet tölt be az óvodában az idegen nyelvvel – esetünkben a szlovákkal – való ismerkedés. A korai idegennyelv-fejlesztés lehetőségeinek megteremtését az Európai Unió nyelvpolitikája által meghatározott legfőbb prioritások között tartjuk számon. Az európai dokumentumok három alapelvet fogalmaznak meg: a nyelvtanulás élethosszig tartó folyamatát, a nyelvsajátítás nagyon korai megkezdését és a tartalomalapú nyelvtanításból adódó lehetőségek kiaknázását. (Kolozsár, 2010).

Gósy Mária (2002, 25) az idegennyelv-tanulás során két biológiai sorompóra hívja fel a figyelmet. Szerinte egy idegen nyelv anyanyelvű szinten történő elsajátítása csak akkor lehetséges, ha az első sorompó lezárásáig, vagyis 6–7 éves korig megismerkedünk az adott nyelv hangzásával. A korai idegennyelv-fejlesztés legfontosabb feladata ezért megalapozni a későbbi – valós nyelvtudást. Singleton szerint „Nem az a lényeg, hogy hibátlanul használjuk az

idegen nyelvet, hanem az, hogy használjuk azt.” (Singleton, 1998). Ennek előfeltétele a megfelelő mennyiségű nyelvi impulzus a gyermek környezetében.

A magyar nyelvet nem tekinthetjük „könnyű” nyelvnek. Nem tekinthetjük annak a szlovák nyelvvel sem. Ennek bizonyítéka a rövid és hosszú, a kemény és lágy mássalhangzók jelenléte, továbbá a magyar anyanyelvi beszélők számára nehezen kiejthető „ch”, ia, ie, iu, ô, pr, kl, kl, krb, chl, chr, žr fonémák a szavakban.

Az óvodás korú gyermek hangképző-beszédképző szervei még igen hajlékonyak, ennek ellenére komoly kihívást jelent számukra a szlovák nyelvvel való ismerkedés. Az új nyelv alapjainak elsajátításához ezért minél játékosabb keretek kialakítására van szükség. Skabela Rózsa szerint nagyon fontos, hogy minden gyermek – és egyben az óvónő is – kellemes tapasztalatot szerezzen a szlovák nyelv játékos tanulása közben. A megfelelő didaktikai módszerek, formák, eszközök kiválasztása kulcsfontosságú. A folyamat hatékonysága

nagymértékben függ a jól meghatározott céloktól és tartalomtól, valamint a célok megvalósításának módjától. (Skabela, 2014, 8)

Az óvodai keretek közti szlovákoktatás számos kihívással, kérdéssel küzd: Hogy határozzuk meg az alapszókinccs tartalmát? Mit kínálunk a gyermekeknek? Milyen módon motiváljuk őket?

A kisgyermekek – ellentétben a felnőttekkel – szívesen kommunikálnak számukra ismeretlen nyelven is. Nyitottak, bátran beszélnek, szívesen utánozzák a hangokat, a felnőttek idegen nyelvű beszédét. Többségük könnyen tanulja meg az idegen szavak jelentését is. A félénkebb, zárkózottabb gyerekek esetében viszont ügyelnünk kell arra, hogy különösen türelmesen járjunk el, és egyénileg segítsük előrehaladásukat.

Az óvoda napirendjében lehetőség nyílik arra, hogy olyan szituációs játékokat, párbeszédmintákat használjunk szlovák nyelven, amelyek már ismertek számukra az anyanyelvükön is. Ha ugyanis azonos élménnyel, tapasztalattal párosítjuk az idegen nyelvi tapasztalatot, az jelentősen elősegíti a

beszédmegértést. A gyermekek könnyebben értik a szlovák nyelvű verset, zenés-mozgásos játékot, hogyha a dallamuk, tartalmuk, illetve szabályai hasonlítanak vagy megegyeznek mindkét nyelven. A nyelvi tudás szinte észrevétlenül fejlesztésére tehát leginkább a dalok, mondókák, mesék, versek állnak rendelkezésünkre. Az ismeretlen szavakat mozgással, gesztusokkal fejezhetjük ki, „írhatjuk körül”, így könnyebben rögzíthetjük azok jelentését. Jól tudjuk, a beszélők csupán azokat az idegen nyelvű szavakat fogják a jövőben helyesen használni, amelyeknek pontosan megértették a jelentését.

A JÁTÉKOSAN SZLOVÁKUL PROGRAMRÓL

A „Játékosan szlovákul” – „Po slovensky hravo” című szókincs bővítő és beszédfejlesztő program segítségével a pedagógus tudatosan készülhet az óvodás korúak szlovák oktatására, és pontosan nyomon követheti a gyermek szlovák nyelvi fejlődését.

A program különböző interaktív játékos tevékenységet kínál, melyek nem csupán szórakoztatóak, hanem elsősorban segítik az idegen nyelven történő beszédmegértést. A program fontos feltétele, hogy az óvónő a differenciálásra építsen, és minden gyermeket a saját képességei szerint fejlesszen – lehetőséget kínálva ezzel arra, hogy mindenki a saját tempójában haladjon.

Első lépésként az óvónő szlovák nyelvű beszédét, kérését, utasítását a gyermek igyekszik megfejtetni, megérteni, és cselekvéssel reagál rá vagy az utasítást végrehajtja. Ebben a szakaszban a beszéd megértésére és a non-verbális kommunikációra fektetünk nagyobb hangsúlyt. Elég, ha a gyermek ebben a szakaszban csupán kézmozdulattal, gesztussal utal a szlovák nyelvű fogalom megértésére. Ebben az időszakban törekedünk arra, hogy a vizuális élményt/sémákat „jelbeszéd” formájában is többször megismételjük, ugyanis erősebben rögzülnek az idegen nyelvű kifejezések, ha azok képi élménnyel, gesztussal, mozgással párosulnak. Olyan gesztusokat, mozdulatokat érdemes alkalmazni, amelyek jól jellemzik az adott fogalmat. Ügyeljünk arra, hogy ugyanolyan gesztust használjunk a magyar nyelvű kifejezés során is. A gesztusok, mozdulatok kitalálásánál, kiválasztásánál felhasználhatjuk a gyermekek ötleteit is. A szókincs tudatos fejlesztése szempontjából fontos, hogy rendszeres, heti tevékenységet folytassunk. Az adott

hét témáján belül a gyermek 4-5 új kifejezéssel ismerkedik meg. Egy alkalommal 30 perces csoportos tevékenységet érdemes vezetni, amely során különböző segédeszközöket – tárgyakat, képkártyákat és interaktív táblát – használunk.

Példaként figyeljük meg egy szlovák nyelvű mese tanításának menetét. Első lépésben megnézzük a gyerekekkel a választott szlovák nyelvű mesét, melynek alapszókincse 200 kifejezésből áll (a szófajok arányos elosztásával). Ehhez 200 színes képkártya készítésére van szükség. E játékos didaktikai eszközzel hozzásegítjük a gyermek vizuális (képi) emlékezését és a képről való „olvasást”. A kártyák használata során arra törekszünk, hogy a gyermek ismerje fel, nevezze meg a képen látható tárgyat, jelenséget, személyt vagy állapotot. Az új jelentéseket, kifejezéseket ezzel a játékos módszerrel többször, egymástól eltérő élethelyzetben, újra és újra gyakoroljuk.

A szlovák nyelvű dalok, mondókák és rövid versek egyszerre fejtik ki pozitív szókincs bővítő hatásukat és szórakoztató funkciójukat. Lényegük az idegen nyelv hangzásának, ritmusának és dallamának érzékelése. Kíváncsok, hogy hasonló tartalmú dalokat, mondókákat, mozgásos játékokat válasszunk ki szlovák nyelven és anyanyelven egyaránt. Így könnyebb értelmezni az ének, vers vagy játék mondani-valóját, szabályát. Néhány ötlet:

Magyar nyelvű ének, mondóka, vers, mozgásos játékok	Szlovák nyelvű párhuzam, hasonló mű
<i>Peregnek a falevelek, Elmúlt a nyár, kár érte, kár. Pista Bácsi fűrészel, Kör, kör, ki játszik? (ének) Kip, kop, kopogok, találod ki, hogy ki vagyok? Kip, kop, kalapács, kicsi kovács, mit csinálsz? Fehér liliomszál Repül a, repül a.... Kecske ment a kiskertbe, Gyertek haza ludaim Bújj, bújj, zöld ág, Kútba tekintek Elvesztettem zsebkendőmet Tekeredik a kígyó Ne nézz hátra, jön a farkas Tégla, kő, téglá, kő Nyújtózkodjunk, kispajtás! Hőembernek se keze, se lába.</i>	Padá listie šuchoce <i>Čierna vrana kráka Rež, rež drevo rež Za ruky sa chytíme, veľké kolo spravíme Ja som ja, ty si ty, svoje meno povedz ty. Jeden kováč koňa kuje Oli oli Janko, Letí letí, všetko letí, Kozička je v záhrade Húsky, húsky podte domov Zlatá brána Spadla som do studne!”. Mám ručníček, mám Dnes je veľká paráda, my sa hráme na hada Ide Pešek okolo Postavím si dom Keď sa ja natiahnem Snehuliak</i>

Az egyszerű párbeszéd gyakorlását természetes élethelyzetekben végezzük. Ne elszigetelt fogalmakat gyakoroljunk, hanem értelmes, egyszerű dialógust folytassunk, és rögzítsük az egyszerű képolvasást (obrázkozási citanie).

Fontos kiemelni, hogy a gyermek az óvodai oktatás befejezését követően még nincs birtokában a szlovák nyelvi kompetenciának. A fent bemutatott program csupán megfelelő feltételeket biztosít a képesség megalapozó fejlesztésére. A nyelvtanulás egész életen át tartó folyamat, amely az iskolában, esetleg az óvodában kezdődik, és az iskola elhagyása után sem ér véget.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. ŠPÚ, Bratislava, 2016.
- Guziová K.: *Metodický list na osvojovanie štátneho jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín*, ŠPU, Bratislava, 2016. http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-ispv-ms-zs-gym/materska-skola/metodicky-list_odborne-pojmy.pdf
- Bérces Judit: *A korai nyelvtanulás eredményessége*. In: Új Pedagógiai Szemle, 1998/4. http://adattar.vmmi.org/cikkek/1898/letunk_2010.04_08_koloszar_ibolya.pdf
- Gósy Mária: *Beszéd és óvoda*. Nikol Kkt, Budapest, 2002.
- Skabela Rózsa: *Vyučovanie cudzieho jazyka na základnej škole pomocou aktivizujúcej metódy „živé obrázky”*. MPC, Bratislava, 2014. http://www.mpc-edu.sk/library/files/r_skabela_vyucovanie_cudzieho_jazyka_na_zs_pomocou_aktivizujucej_metody_zo.pdf
- Koloszar Ibolya: *Az angol nyelv az óvodában*. In: *Létünk*, 2010/4, 75–84. http://epa.oszk.hu/00900/00997/00015/pdf/EPA00997_Letunk_2010_04_075-084.pdf